

Povești cu fantome în Foișorul de Foc

Despre stingerea organizată a incendiilor pe teritoriul de astăzi al României există dovezi încă din timpul Daciei romane, însă instituția pompierilor este atestată la mijlocul secolului al XVIII-lea prin „steagurile de foc“ din București și Iași, organizări bazate pe solidaritatea comunității în fața primejdiei focului. Condițiile concrete de la începutul veacului următor au determinat apariția, la București și Iași, în 1845 și, respectiv, în 1835, a primelor unități de pompieri militari, încadrate în armata permanentă, soldații urmând instrucția de infanterie în paralel cu cea pompieristică. Istoria începuturilor a consemnat participarea efectivelor de pompieri din București la stingerea „Focului cel mare“ din data de 23 martie 1847, sinistru care a distrus atunci peste 1 800 de case și prăvălii, precum și la Bătălia din Dealul Spirii, care a avut loc la data de 13 septembrie 1848, moment de seamă al revoluției democratice din acel an. În memoria celor aproape o sută de ostași pompieri care au căzut în luptă, în București a fost înălțat „Monumentul Pompierilor“.

În 1848, la intrarea în Capitală, trupele otomane au măcelărit civili și au arestat o parte din conducătorii Revoluției pașoptiste. Aceste fapte i-au indignat pe pompieri, dar și pe alți soldați din unitățile militare, care, nesocotind ordinele date de locotenența domnească, s-au pus în mișcare împotriva numeroasei armate turcești. „Roata de pompieri“ a Bucureștiului, devenită un sprijin al revoluției, a participat activ la apărarea ei, părăsind cazarma de la agie, sub comanda căpitanului Pavel Zăgănescu. Deși depășiți numeric, românii au asaltat la baionetă oastea turcă, capturând o parte din tunuri, pe care le-au întors împotriva dușmanului. Pompierii au dat atunci dovadă de curaj și pricepere în rezolvarea situațiilor de luptă, capacitate de rezistență și spirit de sacrificiu în

inegala confruntare. Mai mult de jumătate din compania de pompieri a căzut în lupta din Dealul Spirii – 47 de soldați și doi ofițeri. Peste 100 de persoane au fost rănite. Cei rămași în viață s-au retras în tabăra de la Râureni, apoi au trecut munții și s-au înrolat în armata revoluționară condusă de Avram Iancu. Încleștarea din Dealul Spirii a devenit simbol al luptei pentru libertate și independență națională a poporului român, iar veteranilor li s-a acordat prima decorație militară „Pro Virtute Militari“, înființată de domnitorul Alexandru Ioan Cuza. În timpul domniei sale, primul ofițer român a fost trimis la perfecționare în străinătate, la Paris.

În memoria acestor curajoși luptători, a fost inaugurat în 1901 Monumentul pompierilor eroi, realizat din bronz de sculptorul Wladimir C. Hegel. Ca urmare a construirii Casei Poporului (Palatul Parlamentului), a fost dezafectat în 1984 și mai târziu mutat la intersecția Căii 13 Septembrie cu Str. Izvor, și redzevelit pe 13 Septembrie 1990 în fața Hotelului Marriott. Este înscris în lista monumentelor istorice sub denumirea „Monumentul pompierilor din Dealul Spirii“.

Dar pompierii s-au remarcat și în timpul Războiului de Independență, contribuind la recâștigarea suveranității României, în momentele grele ale făuririi statului național unitar român de la 1 Decembrie 1918 și în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, când au intervenit eroic pentru stingerea incendiilor declanșate de bombardamentele inamice.

Ulterior, după modelul primelor două unități, în principalele orașe ale României s-au înființat servicii de pompieri profesioniști cu accentuat caracter militar, subordonate primăriilor. În anul 1874 s-au pus bazele Corpului Pompierilor Militari, care cuprindea 15 unități ce aveau în dotare și baterii de artilerie. La războiul din 1877-1878, pompierii-artileriști au participat cu forța a șase baterii în compunerea armatei române, atât pentru apărarea teritoriului, cât și la luptele din sudul Dunării, în Bulgaria de astăzi, împotriva armatei otomane.

Contactele europene, mai ales cu Regimentul de pompieri din Paris, aderarea la primul organism internațional de profil, constituit în anul 1900, „Comitetul Tehnic Internațional al Focului“, la care România

este membru fondator, au impus începerea reorganizării pompierilor români, proces întrerupt de Primul Război Mondial. Separarea de artilerie s-a produs abia la 2 august 1929, prin înființarea Comandamentului Pompierilor, care făcea parte din structurile armatei române și, sub aspect administrativ, depindea de Ministerul de Interne. Această organizare a fost legiferată în anul 1936 când, pentru prima oară se defineau misiunile pompierilor militari: „Prevenirea și combaterea sinistrelor pe tot cuprinsul țării“. Tot din acea perioadă datează și investirea acestora cu atribuții concrete în domeniul protecției civile, cel de-al Doilea Război Mondial găsimu-i organizați, până la nivelul subunităților, ca formațiuni militare de pompieri – apărare pasivă.

Influența civilizației prusace, recunoscută pentru rigoarea și disciplina sa, își spune cuvântul încă de la organizarea pompierilor militari pe meleagurile românești, când medicul de origine germană, Zucker, simte că este nevoie să lupte împotriva focurilor cu o echipă de oameni instruiți și îi trimite în decembrie 1835 domnitorului Grigore Alexandru Ghica o scrisoare prin care îi cere să îi pună la dispoziție 16 soldați recruți care să lupte cu focurile din București și, totodată, să învețe să repare și chiar să construiască pompe de luptă cu focul în atelierul ce îi purta numele. Domnitorul acceptă propunerea pe loc, acesta fiind debutul organizării pompierilor militari în Muntenia.

O perioadă deosebit de înfloritoare pentru pompierii români, cu o influență de origine germană în totalitate a fost domnia Regelui Carol I, principe de Hohenzollern-Sigmaringen, pe numele său complet Karl Eitel Friedrich Zephyrinus Ludwig von Hohenzollern-Sigmaringen (născut la data de 10 aprilie 1839, Sigmaringen, în sudul Germaniei, în regiunea Baden-Württemberg, fostă Hohenzollern – trecut în neființă la data de 10 octombrie 1914, la Sinaia). Când a ajuns în țara noastră principele Carol, în anul 1866, la doar 27 de ani, pe teritoriul țării existau doar două unități de pompieri: Batalionul de Pompieri București și Compania de Pompieri Iași. Prin Înaltul decret nr. 1797 din 11.12.1866, publicat în *Monitorul Oastei*, Batalionul de Pompieri al orașului București

se reorganizează pe 4 companii, un pluton „afară de rând“ și un pluton „de tren de echipe“. La 18 martie 1874, apare în *Monitorul Oficial* nr. 64 Legea Pompierilor, prin care pompierii orașelor capitale de județ au fost organizați ca trupe de artilerie, constituind Artileria Teritorială a Armatei, depinzând de Ministerul de Război. Întreținerea pompierilor era suportată 2/3 din bugetele orașelor respective și 1/3 din bugetul statului. La urcarea pe tron a regelui Ferdinand I al României, în 1914, după încetarea din viață a unchiului său, Carol I, unitățile de pompieri, deși aveau atribuții bine definite la care ar fi trebuit să răspundă, din cauza faptului că nu aveau o ființă independentă față de regimentele de care erau atașate, dădeau naștere la o serie de nemulțumiri și de greutăți, care se răsfrângeau în rău asupra serviciului de intervenție propriu-zis. Marele Stat-Major, sesizat cu privire la această situație, a luat măsuri și a dispus ca unitățile de pompieri militari să pășească spre formula existenței de sine stătătoare. Primul pas s-a făcut chiar în anul 1921, când Marele Stat-Major a aprobat și a dat dispozițiuni ca recruții pompierilor să fie repartizați direct unităților de pompieri; prin această măsură, soldatul trimis pompierilor nu mai era și al regimentului pe lângă care trăia unitatea de pompieri. Aceleași măsuri au fost luate și în ce privește caii, materialul și întreaga avere a unităților, care din acest moment au putut păși către organizarea cerută de rostul atribuțiunilor speciale. Dacă în ceea ce privește reorganizarea unităților de pompieri, se făcuse un mic pas înainte, tehnica de luptă la incendiu însă rămăsese tot cea veche, majoritatea în funcțiune de la anul 1874. S-au început intervenții pe lângă Primăria Capitalei și pe lângă celelalte orașe pentru a se păși spre modernizarea tehnicii de luptă cu focul. Câțeva focuri mari din București au înlesnit situația modernizării tehnicii de luptă a pompierilor: Atelierele CFR, Teatrul Modern, Fabrica Economu, Stația BM, Fabrica Schmidt, Vama Antrepozite, Gara de Nord, Gara Filaret, Fortul Cățelu, Fabrica Belvedere, Fabrica Lessel, Fabrica Lack și Blau, etc.

Pe de altă parte, Alteța Sa Regală Principele Carol al II-lea, prezent la mai multe focuri și impresionat în special de neputința pompierilor de

a face față la incendiul cel mare din ziua de 9 august 1921, la „Fabrica Bușteanu“, din Șoseaua Pantelimon, a invitat primăria ca să se ocupe îndeaproape de dotarea și modernizarea serviciului pompierilor militari. La 29 aprilie 1922, Primăria Capitalei numește o comisie care să studieze situația reală din trupe și să facă propuneri, compusă din: colonelul Urlățeanu Constantin, inginerul Gherman, inginerul Vera Theodor și locotenent-colonelul Pohrib Gheorghe. Comisia decide că se impune o urgentă modernizare a serviciului de pompieri; ea mai concluzionează și că o tehnică de luptă de specialitate nu se poate cumpăra după fotografii și prospecte, că pentru a se putea ajunge la formula cea mai fericită de dotare a pompierilor cu un bun material de incendiu este necesar ca o comisie restrânsă să meargă în Occident, spre a lua contact cu fabricile specializate în această branșă. Între timp, la data de 8 iulie 1922, un alt mare incendiu la „Firma Predoleanu“, din Șoseaua Mihai Bravu, se soldează cu pierderea a numeroase imobile din vecinătate și cu un mare număr de păgubiți aruncați pe drumuri. Alteța Sa Regală Principele Carol, prezent la foc, ia relații amănunțite de starea lucrurilor la pompieri, precum și de nevoile urgente de îndreptare. Primarul Capitalei, domnul Corbescu, se angajează chiar acolo, în timpul incendiului, față de Alteța Sa Regală că va urgenta situația. În noiembrie 1922, apare decizia Comisiei Financiare a Capitalei cu nr. 75. 630/5.283 A, prin care se acordă fonduri unei comisii care să meargă în Occident, în scopul mai sus arătat, compusă din: colonelul în rezervă Urlățeanu Constantin și locotenent-colonelul Pohrib Gheorghe. Comisia ia contact cu fabricile importante din Germania și Austria, care ofereau autospeciale la prețuri foarte avantajoase, și la sfârșitul lunii decembrie depune raportul față de cele constatate. Noul primar al Capitalei, doctorul Costinescu, hotărăște ca vechea comisie numită de predecesorul său și completată cu domniul inginer Săbăreanu, consilier comunal, și N. Moisescu, șeful Atelierelor Comunale, „să studieze și să refereze asupra arătărilor din memoriul depus de comisia restrânsă, întoarsă în străinătate“. Concluziile acestei comisii înclină pentru fabrica Magirus din Ulm, Germania, fondată

de Dietrich Magirus (1824-1895), cu care Primăria București intră în tratative. „Domnul dr. Costinescu, primarul Capitalei, hotărăște să se comande primul tren automobil de incendiu, compus dintr-o autospecială de capacitate mărită și două motopompe.“ Cu această comandă se începe epoca de dotare a pompierilor militari cu material modern, autospeciale de proveniență germană și, totodată, un parteneriat fructuos între pompierii români și omologii lor germani.

Prin Ordinul nr. 23706 al Ministerului de Interne, locotenent-colonel Pohrib este delegat ca inspector al tuturor pompierilor din țară. Recepția mașinilor de intervenție cumpărate din Germania se face în luna octombrie de o comisie compusă din: dr. Costinescu, primarul Capitalei, ing. Săbăreanu, consilier comunal, ing. Vera, directorul Atelierelor Comunale, Moisescu N., șeful Atelierelor comunale, colonel în rezervă Urlățeanu Constantin și, deja avansat în grad, colonelul Pohrib Gheorghe, comandantul Pompierilor Militari. La testările practice făcute cu această nouă tehnică ia parte și ASR Principele Carol.

O serie de mari incendii în București, la Depozitul Central de Muniții, Ministerul de Finanțe, Fabrica Rozen, Gara Obor și Universitate determină Primăria Capitalei să cumpere un al doilea tren automobil de incendiu compus din patru autospeciale menite a intra în dotarea pompierilor din orașului București. Între 1925 și 1926, se continuă dotarea unităților de pompieri din întreaga țară cu tehnică modernă, iar Primăria Capitalei comandă al doilea tren automobil compus din șase autospeciale Magirus.

La 7 decembrie 1926, se propagă un mare incendiu la Palatul Regal din Calea Victoriei. Arde toată aripa centrală a Palatului, cu Sala Tronului. În cursul acestui an, inițiativa particulară vine să completeze lipsurile pompierilor; inițiativa îi revine lui Ioan Cămărășescu, care, în luna decembrie propune Primăriei Capitalei și Ministerului de Interne să înființeze o loterie cu un câștig unic de un milion de lei și care să se extragă neapărat în ziua de 1 ianuarie 1927. Loteria, dat fiind scopul frumos urmărit și seriozitatea comitetului, are un desăvârșit succes,

realizându-se în 10 zile suma de 10 012 300 de lei. Plătindu-se milionul fericitului câștigător, domnului arhitect Peterneli, din restul de 9 012 300 de lei, Primăria Capitalei comandă al treilea tren automobil format din patru mașini Magirus, dintre cele mai moderne.

La 24 februarie 1931, căpitanul Popescu Pantelimon este numit comandantul Companiei Pompieri București, în locul căpitanului Peneș Alexandru, mutat la comanda Companiei Pompieri Chișinău. În aprilie 1931, acesta recepționează al patrulea tren automobil de incendiu compus din patru mașini Magirus, comandat de primarul general al Capitalei, Dimitrie Dobrescu. Specialiștii germani, parteneri ai pompierilor români încă de la înființarea lor în 1835, au lăsat o amprentă prețioasă în segmentul dotării acestora cu o tehnică modernă de luptă cu focul, în special grație autospeciialelor fabricate în localitatea Ulm. Noile autovehicule intrate în dotarea pompierilor de la acea vreme au contribuit la combaterea unor mari incendii și la limitarea efectelor dezastruoase ale acestora precum marele incendiu de la Muzeul Militar din 1938, dar mai ales au contribuit la salvarea de vieți omenești. Ele au fost utilizate în perioada interbelică, dar și mulți ani după schimbarea regimului de guvernare al României.

Muzeul Național al Pompierilor funcționează în cadrul Foișorului de Foc, care este o clădire de 42 metri înălțime, aflată între Obor, Calea Moșilor și Nerva-Traian, mai precis la intersecția străzii Traian cu bulevardul Regele Ferdinand I, în imediata apropiere a Bisericii Oborul-Vechi. Monumentul ocupă centrul unei piațete care îi poartă numele și către care mai converg și alte artere, respectiv străzile Vasile Stroescu, Iancu Cavaler de Flondor, Zece Mese și Popp de Băsești. În trecut, servea drept turn de observație pentru apărarea împotriva incendiilor. A fost construit în 1890, ca punct de supraveghere și alarmare al pompierilor, la doi ani după ce precedentul turn – Turnul Colței, ridicat în 1715 – a fost demolat. Planurile au fost realizate de George Mandrea, în acea perioadă arhitectul-șef al Bucureștiului. Foișorul de Foc a fost gândit a avea și rolul de turn de apă. După finalizarea construcției însă, compania

locală de apă – Uzina de Apă Grozăvești – nu a avut pompe suficiente de puternice pentru a-l umple cu apă. Foișorul de Foc a fost folosit de pompieri până în 1935, când și-a pierdut rolul, întrucât în București se ridicau tot mai multe clădiri înalte, iar introducerea telefoniei făcea inutilă existența unui turn de veghe. Din 1963 a fost transformat în Muzeu al Pompierilor.

În prima parte a secolului XIX, măsurile prin care se stingeau focurile în Capitală erau sporadice și incomplete, dar au cunoscut o intensificare, ca urmare a incendiilor dese și dezvoltarea Bucureștiului. Alimentarea cu apă era greoaie, utilajele folosite erau modeste și insuficiente, iar formațiile profesionale sau voluntare de pompieri aproape nici nu existau. Așa se explică preocuparea autorităților pentru alarmarea și prevenirea populației prin ridicarea de turnuri de observare a incendiilor. La început, au fost folosite clopotnițele bisericilor și turnurile primăriilor, fiind cele mai înalte clădiri. Ulterior, au fost emise reglementări referitoare la prevenirea și intervenția la incendii. Ca de exemplu, „Regulamentul pentru starea sănătății și pazei bune a rânduielii în poliția Bucureștilor“, din anul 1832, care prevedea „Ridicarea în fiecare comisie a orașului, la locul cât se va putea mai la mijloc și cel mai înalt, a câte unui foișor de foc, unde să fie de-a pururea doi paznici din jandarmi, însă unul din pedestrimă care să păzească sus, iar altul călare, jos. Și cum va vedea cel de sus foc, să spună călărețului care să meargă la comisarul Plasei și Agie“. În București, au existat mai multe foișoare de observare a incendiilor. În 1715 a fost construit Turnul Colței, utilizat ca observator până în 1802. În anul 1888 însă, din necesitatea sistematizării orașului, dar și din cauza stării de degradare a sa, a fost demolat. Foișoarele erau dotate cu clopote de alarmare, steaguri și felinare, semnalele de foc fiind date prin bătăi de clopot sau prin steaguri (ziua) și prin felinare (noaptea), după cum se precizează în albumul aniversar editat de Muzeul Național al Pompierilor în 2013, cu ocazia împlinirii a 50 de ani de la înființare. Arhitectul-șef al Primăriei Generale, George Mandrea, a realizat două variante de construire a turnului. În prima, clădirea era greoaie, lipsită

de suplețe, cu ziduri masive pentru susținerea rezervorului de apă. În a doua variantă, care a și fost executată, arhitectul a operat unele modificări, ca subțierea pereților și proiectarea a 16 pilaștri adosați, care preluau sarcina rezervorului. Alte modificări au dus la reducerea materialelor de construcție și amplificarea efectului optic, rezultând clădirea de astăzi. Proiectul a fost predat la 6 septembrie 1890, iar licitația de construire a fost adjudecată de antreprenorul A. Thenen. Costurile au fost estimate la 200 000 de lei, iar la 1 iulie 1891 au fost finalizate lucrările. Clădirea nu putea fi însă dată în folosință din cauza întârzierii în livrarea instalațiilor aferente rezervorului de Uzina Generală de Apă din Liege.

Un document din martie 1892 arată ce greutăți întâmpina Serviciul Apelor din Primărie la finalizarea lucrărilor: „Domnule primar, construcția rezervoriului de la Iancu este aproape terminată ca interior. Tuburile pentru încărcarea rezervoriului sunt așezate și gata a funcționa. Modul însă de descărcare a rezervoriului prezintă o mare dificultate la descărcarea lui, căci o parte din cei care primesc apa între strada Călărași, parte stângă, trebuie închise robinetele pentru a se descărca rezervoriul și nu pot primi apă în acest interval. Un inconvenient foarte mare căci trebuie închise aceste vane ca rezervoriul să se descarce în strada Călărașilor. Pentru a împiedica acest inconvenient și ceea ce e mai mult a da scurgere la apele menajere din apartamentele ce era aceluși local propun a se face descărcare aceluși rezervoriu“.

Pompierii s-au instalat în clădire în aprilie 1892: la parter se aflau o pompă manuală hipo, o saca, șase cai și magazia cu echipamente. La etajul I erau amenajate biroul comandamentului pichetului, camera de gardă și dormitoarele pompierilor. La etajul al doilea se aflau comandamentul postului de pompieri și bucătăria iar, la etajul al III lea, care nu putea fi locuit, din cauza spațiului ocupat de marginea rezervorului, se depozitau materiale, se uscau furtunuri și se efectuau diverse reparații. Scara în spirală, de acces pe etaje, era folosită și pentru antrenamentul servanților. La anunțarea unui incendiu, se înhămau rapid caii la saca și la cele două pompe manuale aflate la parterul clădirii, după care se

alerga spre locul indicat. Drumul se făcea prin gropile și șleaurile drumurilor, încât, de multe ori, utilajele pompierilor rămâneau înțepenite. Convoiu era precedat de un călăreț, care avea misiunea de a descoperi locul incendiului și sursele de apă. Servanții erau echipați cu vestoane maron, pantaloni negri cu vîpușcă grenă și cizme – pe atunci nu existau costume de protecție la foc. Semnalul era dat cu goarna, precizează directorul muzeului. Odată cu instalarea telefonului, în 1910, nu a mai fost necesar ca sistem de alarmă, întrucât bucureștenii sunau și anunțau. A rămas post de pompieri până în 1936 și, din 1963 a devenit Muzeul Pompierilor. Se precizează că, la momentul inaugurării Foișorului de Foc, existau circa 60 de pompieri în București, dintre care 13 în Foișor.

Printre legendele urbane ale Bucureștiului se numără și cea a fantomelor de la Foișorul de Foc. Prima fantomă ar fi a unui pompier care a murit în incinta clădirii. Au existat povești că, în data de 9 a fiecărei luni, la ora 23:30, locul este străbătut de lumini stranii, care comemorează moartea acestuia. Cealaltă fantomă ar fi a unei femei care a căzut pe scările turnului și a murit în timp ce căuta dovada infidelității soțului ei, care era paznic de noapte la Foișor. Au existat povești cum că vizitatorii muzeului au raportat senzații de durere și apăsare în piept, combinate cu o frică inexplicabilă, din cauza prezenței ei acolo. Directorul muzeului spune că știe de aceste legende urbane și povestește că a și avut o angajată care, atunci când a venit prima dată aici, i-a spus că a auzit că ar exista stăfii la subsol. „Dar noi nici n-avem subsol aici“, povestește amuzat directorul Vasile Bălan. Omul neagă orice astfel de întâmplare tragică care să fi avut loc în clădire. „Eu sunt de 20 de ani aici și n-am observat nimic de felul acesta, adaugă. Totodată, conform evidențelor muzeului, nimeni n-ar fi murit vreodată în clădire.“

Totuși, pentru mulți, unul dintre cele mai cunoscute locuri „bântuite“ din Capitală rămâne „Foișorul Sinucigașei“ sau Foișorul de Foc. Clădirea din inima Bucureștiului este învăluită în mister, iar legendele urbane spun că aici s-ar petrece lucruri extrem de stranii. Foișorul de Foc este unul dintre cele mai vechi imobile din Capitală, fiind construit între

anii 1890-1891. Nu sunt puține însă legendele urbane care înconjoară acest loc. Una dintre poveștile care bântuie locul este cea a unui pompier care a murit aici în urmă cu mai bine de un secol. Potrivit legendelor, el a avut parte de un sfârșit straniu, mai exact prin combustie spontană. Mai multe persoane au susținut de-a lungul timpului că aici, în fiecare zi de 9, exact cu o jumătate de oră înainte de miezul nopții, se văd prin geamurile monumentului istoric lumini stranii. O altă legendă care este legată de Foișorul de Foc este cea a unei femei, care era convinsă că soțul ei, pompier fiind, o înșela chiar în clădire cu o spălătoreasă. Astfel că ea a venit să-și prindă soțul în fapt, dar, din nefericire, a căzut de la etajul doi și și-a rupt gâtul. Legenda spune că de atunci femeia bântuie Foișorul ca să găsească dovada infidelității soțului. Un alt mit urban face referire la un beci în care în urmă cu mulți ani se tranșau oameni, dar după o cercetare mai atentă a locului se pare că Foișorul de Foc nici nu are pivniță...

(Surse: www.igsu.ro, <http://isubucuresti.ro>, <https://pompiieriromanieu.wordpress.com>, <http://isubif.ro>, <http://stiri.tvr.ro>, www.romaniatv.net, www.muzeulpompierilor.ro, www.b365.ro, www.isutimis.ro)